

معنی واژه‌های جدید

پدیده: چیزی که تازه به وجود آمده	شگفتی: تعجب، حیرت	سرسار: پر، لبریز
تأمل: به فکر فرورفتن	شکوه: بزرگی، عظمت	درنگ: تأخیر، مکث، تأمل
می‌نگارد: می‌نویسد، نقش می‌کند	نگاشته: نوشته‌شده، نقش کرده	کردار: رفتار، اعمال
تنومند: قوی، تندرست	تالاب: آبخیز، برکه	سنگلاخ: مکانی ناهموار و پر از سنگ

معنی واژه‌های شعر

شاخسار: شاخه‌ی درخت	کوتاه: مخفف کوتاهه	تاک: درخت انگور	گسیخت: جدا شد، پاره شد
---------------------	--------------------	-----------------	------------------------

واژه‌های مهم املایی

تفکر - تأمل - شکوه و عظمت - عجیب - لطیف - علف‌ها - رقص باد - عالم - صحرا - گسیخت - نغمه‌خوان

کلمه‌های متضاد

کلمه	شب	کم‌تر	بزرگ	دور
متضاد	روز	بیشتر	کوچک	نزدیک

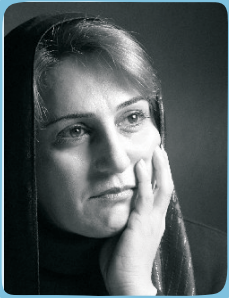
کلمه‌های هم‌خانواده

آفرینش	آفریده، آفریدگار	عظمت	عظیم، اعظم
--------	------------------	------	------------

تاریخ ادبیات

نانسی سویتلند، نویسنده‌ی کتاب «آفریده‌های ساکت خدا» است و سید حسین سیدی این کتاب را ترجمه کرده است. آفریده‌های ساکت خدا مثل: پروانه‌ها، قطره‌های شبنم، کرم‌های زیر خاک، ماهی‌ها، ابرهای آسمان، علف‌ها، برگ درختان، بذرها، عنکبوت‌ها، روز و شب و ...

پروین دولت‌آبادی، شاعر و نویسنده‌ی معاصر و از بنیان‌گذاران شورای کتاب کودک بود. در سال ۱۳۰۳ در اصفهان به دنیا آمد و در ۲۷ فروردین ۱۳۸۷ در تهران از دنیا رفت. کتاب «گل بادام» او، در سال ۱۳۶۶ جایزه‌ی شعر شورای کتاب کودک را، دریافت کرد. از آثار ایشان: شوراب، باز می‌آید پرستو نغمه‌خوان، گذری در ادبیات کودکان و ... است.

معنی شعر

«رقص باد، خنده‌ی گل»

از زمین خشک می‌روید گیاه چشمه جوشد، آب می‌افتد به راه

معنی زمین خشک و بی‌آب که در زمستان خشک شده بود، با رسیدن فصل بهار و آب‌شدن برف‌ها پرآب می‌شود و از این زمین خشک چشمه‌ی آب می‌جوشد و آب در رودها راه می‌افتد.

برگ نو آرد، درخت نارون سبز گردد، شاخساران کهن

معنی درخت نارون که برگ‌هایش در زمستان ریخته بود و برگ نداشت، با فرارسیدن بهار برگ نو و سبزی می‌آورد و شاخه‌های قدیمی‌اش سبز می‌شود.

گل بخندد بر سر گل‌بوته‌ها پُر کند بوی خوش گل، باغ را

معنی روی بوته‌ها و سبزه‌ها گل‌ها شکوفه می‌کنند و غنچه‌ها باز می‌شوند و بوی خوب گل همه‌ی باغ را پر می‌کند.

باز می‌آید پرستو، نغمه‌خوان باز می‌سازد در این‌جا آشیان

معنی دوباره پرستو در حالی که آواز می‌خواند از کوچ زمستانی برمی‌گردد و برای خود این‌جا لانه می‌سازد.

دانش زبانی

نویسندگان و شاعران گاهی برای زیباتر شدن نوشته‌ها و یا تأثیرگذاری بیشتر روی خواننده، واژه‌هایی با معنی‌های مخالف همدیگر به کار می‌برند که به آن «تضاد» می‌گویند.

مثال زندگی هر شخصی فراز و نشیب‌های بسیاری دارد.

مثال دنیا پر از زشتی و زیبایی است.

تضاد کلمه‌ای مقابل مترادف است. مترادف یعنی «هم‌معنی و موافق و هم‌ردیف»، و مخالف متضاد است. گاهی با اضافه کردن «بی» یا «نا» به اول کلمه می‌توانیم متضاد آن کلمه را بسازیم.

سوالات درس اول

۱- جاهای خالی را کامل کنید.

۱ نام نویسنده‌ی کتاب «آفریده‌های ساکت خدا» _____ و مترجم آن _____ است.

۲ این واژه‌ها را در جمله‌های زیر به کار ببرید.

(دبستان سرای دانش - تهران - دی ۹۴)

شگفتی‌های - ساکت - صخره‌ها - عادت

الف) آفریده‌های _____ خدا، همه‌جا هستند.

ب) به هر حال عالم، تماشاخانه‌ی _____ آفرینش است.

ج) در کوهستان گاهی در بلندترین جای آن، از دل _____ و سنگ‌ها چشمه‌ای روان است.

د) ما برخی از رفتارهای خودمان را از روی _____ انجام می‌دهیم.

۳ در عبارت زیر، علائم نگارشی مناسب قرار دهید.

هیس - گوش بده - به آفریده‌های ساکت خدا گوش بده -

۴ یک کلمه‌ی مناسب از داخل کمانک برای جای خالی هر جمله پیدا کرده و دورش خط بکشید.

الف) در مرحله‌ی دیدن یک تصویر باید به _____ آن توجه کنید. (کلیات - جزئیات)

ب) برای درک _____ اجزای تصویر فکر کنید. (ارتباط - انتقال)

۲- جمله‌های درست و نادرست را مشخص کنید.

۱ هر کدام از پدیده‌های جهان، ایستگاهی برای اندیشیدن است.

۲ مخالف کلمه‌ی «حکیم»، واژه‌ی «دانا» است.

۳ مطالعه در طبیعت، راه مناسبی برای شناخت آن‌ها است.

۴ جمع واژه‌ی «فکر» کلمه‌ی «افکار» است.

۳- به سؤال‌های زیر پاسخ کوتاه دهید.

۱ مترادف (هم‌معنی) کلمه‌های زیر را بنویسید.

کلمه	سرشار	درنگ	آفرینش	سنگلاخ	کردار	می‌نگارد
مترادف	_____	_____	_____	_____	_____	_____

۲ متضاد (مخالف) کلمه‌های زیر را بنویسید.

کلمه	شب	می‌سازد	بزرگ‌تر	خنده	خشک	دور
متضاد	_____	_____	_____	_____	_____	_____

۳ شعر «رقص باد، خنده‌ی گل» از کدام شاعر معروف ایرانی است؟

۴ هم‌خانواده‌ی کلمه‌های زیر را بنویسید. (برای هر کلمه دو مورد)

عظمت: _____ ، _____ ، آفریده: _____ ، _____

۵ با توجه به شعر «رقص باد، خنده‌ی گل» قسمت‌های جاافتاده از شعر را کامل کنید.

چشمه کم‌کم _____

کرد دهقان _____ کرد کوتاه _____

۶ از پدیده‌های ساکت خداوند، سه مورد را بنویسید.

_____	_____	_____
-------	-------	-------

درس اول: تماشاخانه

درست نادرست

○ ○

○ ○

○ ○

○ ○

جدول زیر را با واژه‌های مناسب از متن همین درس پر کنید.

کلمه‌ای با نشانه‌ی «ص»	کلمه‌ای با نشانه‌ی «ع»	کلمه‌ای با نشانه‌ی «ظ»	کلمه‌ای با نشانه‌ی «ط»
_____	_____	_____	_____

۸ دو صفت خداوند را که در شعر «رقص باد، خنده‌ی گل» آمده است، بنویسید: _____ و _____

۹ مفرد واژه‌های زیر را بنویسید.

شگفتی‌ها: _____ حوادث: _____ ستارگان: _____ درختان: _____

۱۰ در بیت زیر ردیف و قافیه را مشخص کنید.

چشمه کم کم خشک شد، بی آب شد   باغ و بستان ناگهان در خواب شد

ردیف: _____ قافیه: _____

۴- به سؤال‌های زیر پاسخ کامل دهید.

۱ مفهوم عبارت‌های زیر را بنویسید.

الف) انگشت به دهان می‌مانیم: _____

ب) کوه‌های سر به فلک کشیده: _____

(دبستان طلوع آزادی - منطقه‌ی پادروز - فرورد ۹۵)

۲ با هر دو کلمه‌ی زیر یک جمله بسازید.

شگفتی‌های، خداوند: _____

عظمت، شکوه: _____

۳ جمله‌های زیر را با توجه به کلمه‌ی داخل کمانک تغییر داده و دوباره بنویسید.

الف) به آن‌جا نگاه می‌کردم که پرندگان زیبا را دیدم. (می‌کردند)

ب) با دقت در آفریده‌های خداوند می‌توانیم به مفهوم آفرینش، بهتر پی ببریم. (می‌توانم)

۴ مفهوم بیت زیر را در یک خط بنویسید.

گل بخندد بر سر گل‌بوته‌ها   پر کند بوی خوش گل، باغ را

۵ عبارت‌های داده‌شده را یک بار در جمله‌ی خبری و یک بار در جمله‌ی عاطفی به کار ببرید.

قطره‌های باران:

جمله‌ی خبری: _____ . جمله‌ی عاطفی: _____ !

دره‌های عمیق:

جمله‌ی خبری: _____ . جمله‌ی عاطفی: _____ !

۶ یکی از سه موضوع زیر را انتخاب کنید و در مورد آن یک بند بنویسید.

الف) اگر من آب بودم ...   ب) جهان هستی و پدیده‌های آن را ...   ج) خداوند مهربان برای ما ...

۷ کلمه‌های زیر را به ترتیب حروف الفبای فارسی مرتب کنید.

نارون	دهقان	طبیعت	آفریدگار	مهربان	چشمه
-------	-------	-------	----------	--------	------

۵- گزینه‌ی درست را مشخص کنید.

۱ مصراع «تک‌درخت نارون شد رنگ‌رنگ» نشان‌دهنده‌ی چه فصلی است؟

الف) فصل بهار   ب) فصل گرما   ج) فصل پاییز   د) فصل زمستان

فهرست فارسی پنجم - ماجرهای من و درسام

۲ عبارت زیر چند جمله است؟

«به پروانه‌ای با بال‌های مخملی، به قطره‌های باران که حلقه‌های ساکت روی آب را می‌سازد، گوش بده.»

- الف) ۴ جمله   ب) ۳ جمله   ج) ۲ جمله   د) ۱ جمله

۳ کدام گزینه غلط املائی ندارد؟

- الف) تفکر و تعمل   ب) بلندبالا و طنومند   ج) شکوه و عظمت   د) عجیب و لطیف

۴ مفهوم اصلی شعر «رقص باد، خنده‌ی گل» در کدام گزینه آمده است؟

- الف) آمدن پاییز و زمستان و گذشتن آن‌ها و فرارسیدن فصل بهار
ب) اشاره به قدرت خداوند برای آفرینش طبیعت؛ مانند چهار فصل سال
ج) وصف طبیعت در چهار فصل سال
د) از نظر علمی، تغییر چهار فصل سال به چه صورت است؟

۵ فعل در کدام گزینه درست مشخص شده است؟

- الف) رشته‌های بیدبن از هم گسیخت
ب) گل بخندد بر سر گل‌بوته‌ها
ج) باز می‌آید پرستو نغمه‌خوان
د) برگ نو آرد درخت نارون

۶ با این حروف به هم ریخته، کدام یک از کلمه‌های زیر را می‌توان ساخت؟

خ   ت   ش   ا   ن

- الف) شناختن   ب) شناخت   ج) نشناخت   د) شناخته‌شده

۷ در کدام گزینه، کلمه‌ی مخالف، درست نیامده است؟

- الف) می‌اندیشد = نمی‌اندیشد   ب) ضعیف = قوی
ج) درنگ = تأمل   د) تأمل = عجله

۸ کدام گزینه درست است؟

- الف) شعر «رقص باد، خنده‌ی گل» از خانم شکوه قاسم‌نیا است.
ب) نویسنده‌ی کتاب «آفریده‌های ساکت خدا» سید حسین سیدی است.
ج) شاعر شعر «رقص باد، خنده‌ی گل» خانم پروین دولت‌آبادی است.
د) نانسی سویتلند، نویسنده و بنیان‌گذار شورای کتاب کودک است.

درس اول: تماشخانه

پاسخ سوالات درس اول

پاسخ ۱

- ۱ نانسی سویتلند و مترجم آن سید حسین سیدی
۲ الف) ساکت   ب) شگفتی‌های
۳ هیس، گوش بده! به آفریده‌های ساکت خدا گوش بده.
۴ الف) جزئیات   ب) ارتباط

پاسخ ۲

- ۱ درست   ۲ نادرست   ۳ درست   ۴ درست

پاسخ ۳

کلمه	سرشار	درنگ	آفرینش	سنگلاخ	کردار	می‌نگارد
مترادف	پر، لبریز	تأخیر، تأمل	به وجود آوردن	مکانی ناهموار و پر از سنگ	رفتار، اعمال	می‌نویسد

دور	خشک	خنده	بزرگ تر	می سازد	شب	کلمه
نزدیک	خیس (تر)	گریه	کوچک تر	نمی سازد	روز	متضاد

۳ خانم پروین دولت آبادی

۴ عظمت: اعظم، آفریده: آفرینش، آفریدگار

۵

چشمه کم کم خشک شد، بی آب شد

کرد دهقان، دانه ها در زیر خاک

۶ پروانه، کرم های زیر خاک، قطره های شبنم و ...

کلمه ای با نشانه ی «ص»	کلمه ای با نشانه ی «ع»	کلمه ای با نشانه ی «ظ»	کلمه ای با نشانه ی «ط»
صخره	علف ها	عظمت	چه طور

۸ مهربان - شگفتی آفرین

۹ شگفتی - حادثه - ستاره - درخت

۱۰ ردیف: شد، قافیه: اب

پاسخ ۴

۱ الف) تعجب کردن ب) بسیار بلند

۲ از شگفتی های آفریده های خداوند می توان، به منظومه ی شمسی اشاره کرد.

در کوهستان به یاد عظمت و شکوه پروردگار عالم می افتیم.

۳ الف) به آن جا نگاه می کردند که پرندگان زیبا را دیدند.

ب) با دقت در آفریده های خداوند می توانم به مفهوم آفرینش، بهتر پی ببرم.

۴ شکوفه های گل ها روی بوته ها و چمن ها باز می شوند و باغ را با عطر بوی خوششان پر می کنند.

۵ قطره های باران

عاطفی: به! چه قدر قطره های باران زیبا است!

خبری: از فردا در تهران قطره های باران هوا را پاک می کند.

درّه های عمیق

عاطفی: چه قدر درّه های عمیق ترسناک هستند!

خبری: استان مازندران درّه های عمیق زیادی دارد.

۶ درباره ی یکی از سه موضوع انتخابی خودتان اول خوب فکر کنید، سپس شروع به نوشتن کنید.

۷ آفریدگار - چشمه - دهقان - طبیعت - مهربان - نارون

پاسخ ۵

۴ گزینه ی ب

۳ گزینه ی د

۲ گزینه ی ج

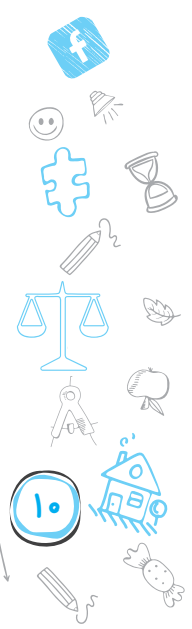
۱ گزینه ی ج

۸ گزینه ی ج

۷ گزینه ی ج

۶ گزینه ی ب

۵ گزینه ی د

معنی واژه‌های جدید

انجم: ستارگان	بنی آدم: انسان‌ها	می‌تواند بشمارد	فضل: نیکی
لیل: شب	بیخ: ریشه	بحر: دریا	برّ: بیابان
توحید گوی: ستایشگر	اجزا: جزءها	بستان: بوستان (مخفف شده)	نهار: روز

واژه‌های مهم املایی

فضل - بحر - انجم - نهار - تأثیر - برهنه - توحید گوی

کلمه‌های متضاد

کلمه	فضل	مرده	تواند	لیل	بحر	بهار
متضاد	بدی	زنده	نتواند	نهار	برّ	پاییز

کلمه‌های هم خانواده

فضل	فاضل، افضل، فضلا	انجم	نجمه، نجم	تأثیر	اثر، متأثر، آثار	توحید	احد، واحد
-----	------------------	------	-----------	-------	------------------	-------	-----------

تاریخ ادبیات

سعدی شیرازی، شاعر بزرگ ایرانی، در قرن هفتم زندگی می کرد و از آثار معروفش کتاب های بوستان و گلستان است.

معنی شعر

با توجه به معنی واژه های جدید درس، می توانید شعر را معنی کنید. معنی دو بیت آخر در ادامه آمده است:

ابری، آب داد بیخ درختان مرده را شاخ برهنه، پیرهن نوبهار کرد
 معنی با بارش ابر، ریشه ی درخت های خشک آبیاری و تازه شد و شاخه های خالی و خشک، سرسبز مثل بهار شد.
 توحید گوی او، نه بنی آدم اند و بس هر بلبلی که زمزمه بر شاخسار کرد
 معنی حمد و ستایش خدا را نه تنها انسان، بلکه هر پرنده ای مثل بلبل با سردادن و خواندن آواز روی شاخه ی درخت می گوید.

دانش زبانی

لحن و آهنگ هنگام خواندن شعر بسیار مهم است؛ چون بخشی از پیام متن توسط لحن گوینده انتقال پیدا می کند. پس در موقع خواندن باید به آن توجه کنیم و لحن و آهنگ صدای خود را متناسب با آن بسازیم.
 * پس از خواندن و اندیشیدن درباره ی محتوا، لحن و آهنگ مناسب آن مطلب کشف می شود و به ذهن می آید.

راز گل سرخ

معنی واژه های شعر

تحسین: آفرین گفتن	غرور: سر بلندی	باعث: دلیل، علت
-------------------	----------------	-----------------

واژه های مهم املائی

حسرت - تحسین - غرور - علفزار - مشخص

کلمه های متضاد

کلمه	ملایم	صبح	ناراحت	زیبا
متضاد	تند	شب	خوشحال	زشت

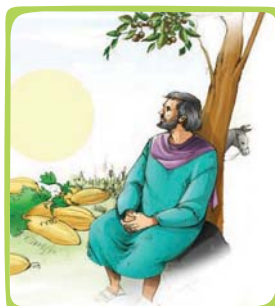
کلمه های هم خانواده

غرور	مغرور	توجه	متوجه	لحظه	لحظات
------	-------	------	-------	------	-------

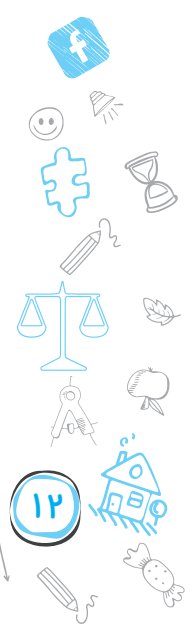
تاریخ ادبیات

مهدی مرادحاصل، نویسنده ی معاصر کشورمان که کتاب ها و داستان های زیادی نوشته است؛ مثل: کتاب زیباترین قصه ها.

درخت گردکان

فارسی پنجم - ماجراهای من و درسام

واژه‌های مهم املایی

الله اکبر - پیشانی‌اش - بلای وحشتناکی

معنی واژه‌های جدید

جالیز: مزرعه‌ی کشت خربزه و گیاهان بوته‌ای درخت گردکان: درخت گردو   بلا: مشکل، حادثه   کامروا: موفق، پیروز

کلمه‌های هم‌خانواده

شکر	تشکر، شکرگزار، متشکر، شاکر	وحشتناک	وحشت‌زده، وحشت
-----	----------------------------	---------	----------------

کلمه‌های متضاد

کلمه	کوچک	تشنه	خورد
متضاد	بزرگ	سیراب	نخورد

معنی و مفهوم ضرب‌المثل‌های درس

- ◀ سحرخیز باش تا کامروا باشی: صبح زود از خواب بیدار شو تا به کارهای بیشتری برسی.
- ◀ ماهی را هر وقت از آب بگیری تازه است: برای شروع کار هیچ وقت دیر نیست.
- ◀ عقلش به چشمش است: با چشمش تصمیم می‌گیرد نه با عقلش.
- ◀ دست بالای دست بسیار است: کسی هم بهتر و بالاتر از تو پیدا خواهد شد.
- ◀ مرغ همسایه غاز است: هر چه که دیگران دارند بهتر از مال خودت به نظرت بیاید.
- ◀ جوجه‌ها را آخر پاییز می‌شمارند: تا آخر کار باید صبر کرد و نتیجه را باید در آخر دید.

درس دوم. فصل خندا

سوالات درس دوم

۱- جاهای خالی را کامل کنید.

۱) جاهای خالی را با کلمه‌های داده‌شده پر کنید.

تشکر	سپاس‌گزار	غرور	پروانه‌ای
------	-----------	------	-----------

الف) گل لبخندی زد و گفت: «از گلبرگ‌هایم _____ کن.»

ب) پروانه با _____ شاخک‌هایش را بالا می‌گرفت و در دشت پرواز می‌کرد.

ج) در دشتی بزرگ و سرسبز، _____ زندگی می‌کرد.

د) ناگهان زمین گفت: «باید از خورشید _____ باشید.»

۲) جاهای خالی را کامل کنید.

الف) پروانه هر چه تلاش _____، نتوانست خود را در آب _____.

ب) پروانه‌های دشت درباره‌ی او حرف _____ و به زیبایی او حسرت _____.

۳) در جاهای خالی، حروف ربط مناسب (ولی، چون، بعد) قرار دهید.

الف) دوستان من همه رفتند _____ من همراه آن‌ها نفرتم.

ب) ابتدا مادرم از خانه بیرون رفت و _____ خواهرم خارج شد.

ج) امشب باید زود می‌خوابیدم _____ فردا صبح زود مسابقه داشتم.

۴ جاهای خالی را با نشانه‌های (. ، ؟ « » :) پر کنید.

سعدی - شاعر بزرگ می‌فرماید - - یافتن هر گنجی همراه با رنج و زحمت است - هر قدر که گنج بزرگ‌تری را می‌خواهیم -
باید سختی‌های بیشتری را هم تحمل کنیم - - آیا به نظر شما او درست می‌گوید -

ندارست	درست
○	○
○	○
○	○
○	○

۲- جمله‌های درست و نادرست را مشخص کنید.

- ۱ مرغ همسایه غاز است یعنی مال دیگران را از مال خود بهتر دانستن.
- ۲ غرور داشتن باعث موفقیت و پیروزی می‌شود.
- ۳ ریشه‌ی همه‌ی زیبایی‌ها خداوند است.
- ۴ انسان می‌تواند آفریده‌های خداوند را بشمارد.

۳- به سؤال‌های زیر پاسخ کوتاه دهید.

۱ در بیت زیر دو کلمه از نظر املائی درست نوشته نشده است؛ آن دو را پیدا کنید و در جای مناسب، شکل درست آن‌ها را بنویسید.

بهر آفرید و بر و درختان و آدمی خورشید و ماه و انجم و لیل و نهار کرد

۲ برای کلمه‌های زیر از جدول زیر یک کلمه‌ی هم‌آهنگ پیدا کنید و کنار آن بنویسید.

سرود	آواز	سنگ	کریم
------	------	-----	------

درد: _____ رنگ: _____ سرباز: _____ فهمیم: _____

۳ هم‌معنی (مترادف) کلمه‌های زیر را بنویسید.

روز	شب	بخشش	دریا	کلمه
_____	_____	_____	_____	مترادف

۴ مخالف (متضاد) کلمه‌های زیر را بنویسید.

بهار	مرده	بُستان	تواند	کلمه
_____	_____	_____	_____	متضاد

۵ هم‌خانواده‌ی کلمه‌های زیر را بنویسید. (برای هر کلمه دو مورد)

توحید: _____ ، _____ فضل: _____ ، _____

۶ یک کلمه‌ی مناسب از داخل کمانک برای جای خالی هر جمله پیدا کنید و دورش خط بکشید.

(الف) زندگی در کنار طبیعت بسیار لذت‌بخش (است - هستیم - بودند).

(ب) تابستان آینده به مسافرت (رفتیم - رفته بود - خواهیم رفت).

۴- به سؤال‌های زیر پاسخ کامل دهید.

۱ با کلمه‌های زیر جمله بنویسید.

(دستان سرای دانش - تهران - آزمون ماهانه)

نوبهار: _____

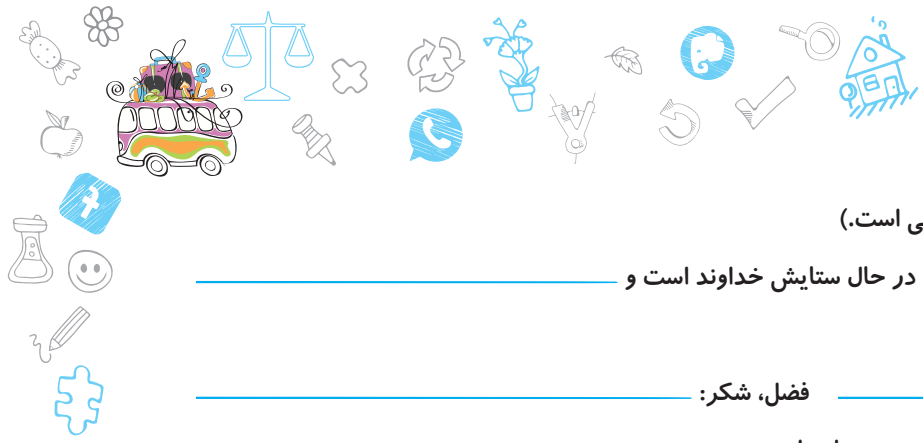
زمزمه: _____

۲ شعر «فضل خدا» از کدام شاعر معروف ایرانی است؟

۳ داستان «راز گل سرخ» از کتاب «زیباترین قصه‌ها» اثر کدام نویسنده‌ی معاصر ایرانی است؟

۴ یک ضرب‌المثل بنویسید که کلمه‌ی «دست» در آن دو بار آمده باشد.

۵- جمله‌ی زیر را تا یک بند ادامه دهید. (۳ خط کافی است).

هر بلبل و پرنده‌ای که در حال آواز خواندن است، در حال ستایش خداوند است و

۶- هر دو کلمه را در یک جمله به کار ببرید.

ابر، درختان: _____ فضل، شکر: _____

۷- کلمه‌های به‌هم‌ریخته‌ی جمله‌های زیر را مرتب کنید و جمله را بنویسید.

الف) تکه - ساکت - آسمان - می‌کند - ابر - را. _____

ب) به - مرد - خود - به - آمد - و - دعا - دست - برداشت. _____

۸- جمله‌های زیر را با کلمه‌های داخل کمانک تغییر دهید و دوباره بنویسید.

الف) پدرم در شهر گردش می‌کند و بعد به شیراز می‌رود. (آن‌ها) _____

ب) در فکر بود که ناگهان از پله افتاد. (افتادم) _____

۹- معنی و مفهوم دو بیت زیر را به زبان ساده‌ی امروزی بنویسید.

فضل خدای را، که تواند شمار کرد؟   یا کیست آن که شکر یکی از هزار کرد؟

بحر آفرید و برّ و درختان و آدمی   خورشید و ماه و انجم و لیل و نهار کرد

درس دوم. فصل خدا

۵- هر یک از عبارات‌های ستون «الف»، را به عبارت مرتبط با آن در ستون «ب» وصل کنید.

۱- صفت مناسب هر کلمه را از ستون دوم پیدا کنید و به آن وصل کنید. (یک

مورد از ستون دوم اضافه است.)

الف	درختان
بلبل	سر باز
سر سبز	کوه
بلند	
شیرین	

ب	شجاع
خوش آواز	شاخ
سر سبز	مرد
بلند	لاله
شیرین	سار

۲- پسوندهای مناسب هر کلمه را به خودش وصل کنید. (یک گزینه اضافه است.)

۶- گزینه‌ی درست را مشخص کنید.

۱- کدام یک از کلمه‌های زیر با این حروف ساخته شده است؟ «ج، م، ا، ن»

الف) جهان   ب) جاهل   ج) انجم   د) جامه

۲- کدام کلمه با بقیه‌ی واژه‌ها متفاوت است؟

الف) خورشید   ب) بوستان   ج) آسمان   د) ابر

۳- معنی کلمه‌های «بحر، برّ، انجم، لیل، نهار» به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

الف) دریا، بیابان، ستارگان، شب، روز   ب) بیابان، خشکی، ستاره، روز، شب

ج) ابر، صحرا، ستارگان، شب، روز   د) آسمان، دشت، ستاره‌ها، روز، شب

۴ کدام گزینه صحیح نیست؟

- الف) بخشش و بزرگواری خداوند قابل شمارش نیست.
 ب) خداوند به وسیله‌ی آفتاب از خاک مرده، باغ و میوه و چمن آفرید.
 ج) ما باید شکر گزار این همه نعمت‌های خداوند باشیم.
 د) فقط انسان‌ها می‌توانند به خوبی خداوند را ستایش کنند.

۵ کدام یک از گزینه‌ها در مورد لحن خواندن درست نیست؟

- الف) لحن صدای ما هنگام خواندن متن تبریک باید شاد باشد.
 ب) لحن و آهنگ صدا، در موقع خواندن متن تسلیت غمگین باشد.
 ج) لحن و آهنگی که در ذهن ما می‌آید، ربطی به موضوع نوشته ندارد.
 د) لحن و آهنگ صدا باید متناسب با متن و موضوع آن باشد.

۶ «برای شروع هر کاری هیچ وقت دیر نیست» معنی و مفهوم ضرب‌المثل زیر است؟

- الف) سحرخیز باش تا کامروا باشی.
 ب) ماهی را هر وقت از آب بگیری تازه است.
 ج) مرغ همسایه غاز است.
 د) جوجه را آخر پاییز می‌شمارند.

۷ مفرد کلمه‌های «اجزا» و «انجم» به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

- الف) جزء - ستارگان
 ب) جزء - نجم
 ج) جزا - نجمة
 د) جزا - ستارگان

۸ در کدام گزینه غلط املایی وجود ندارد؟

- الف) توحیدگوی - بهر
 ب) نثار - اجزاء
 ج) فضل - برهنه
 د) زمزمه - تأسیر

۹ فعل در کدام گزینه درست مشخص شده است؟

- الف) یک روز هنگام غروب، پروانه‌ها دور هم جمع شدند.
 ب) برکه با نسیم ملایمی، شروع به تکان خوردن کرد.
 ج) گل سرخ با لبخند گفت.
 د) پروانه به فکر فرورفت.

۱۰ کدام یک از کلمات زیر صفت است؟

- الف) بنی‌آدم
 ب) شاخسار
 ج) گلبرگ
 د) زیبا

(دبستان شاهد تپلی تهران - فرورد ۹۵)

۱۱ کدام یک از کلمه‌های زیر با بقیه فرق دارد؟

- الف) پروانه
 ب) بال
 ج) پرواز
 د) زمین

(دبستان سمیه تهران - ۹۴)

۱۲ در متن زیر چند غلط املایی وجود دارد؟

«پروانه‌های دیگر به جای این‌که دورش هلقه بزنند و از زیبایی او تعریف کنند، از او فاصله می‌گرفتند و به صمتی دیگر پرواز می‌کردند. پروانه‌ی مقرر ناراحت شد.»

- الف) ۴
 ب) ۵
 ج) ۶
 د) ۳

۱۳ مفهوم ضرب‌المثل «عقلش به چشمش است» به کدام یک از گزینه‌ها نزدیک است؟

- الف) چشم انسان به عقل خودش نزدیک است.
 ب) انسانی که چشمش تصمیم می‌گیرد و کاری انجام می‌دهد و عقلش را به کار نمی‌بندد.
 ج) هر چیزی را که می‌بیند، تعریف می‌کند.
 د) هر کاری که عقلش می‌گوید انجام می‌دهد.

پاسخ سؤالات درس دوم

پاسخ ۱

- ۱ الف) تشکر
 ۲ الف) کرد، ببیند
 ۳ ب) غرور
 ۴ ب) می‌زدند، می‌خوردند
 ۵ د) سپاس گزار
 ۶ ج) پروانه‌ای

۳ الف ولی

ب بعد

ج چون

۴ سعدی، شاعر بزرگ می‌فرماید: «یافتن هر گنجی همراه با رنج و زحمت است. هر قدر که گنج بزرگ‌تری را می‌خواهیم، باید سختی‌های بیشتری را هم تحمل کنیم». آیا به نظر شما او درست می‌گوید؟

پاسخ ۲

۱ درست

۲ نادرست

۳ درست

۴ نادرست

پاسخ ۳

۱ بحر، نهار

۲ درود ← سرود

رنگ ← سنگ

سرباز ← آواز

فهمیم ← کریم

۳

روز	شب	بخشش	دریا	کلمه
نهار	لیل	فضل	بحر	مترادف

۴

بهار	مرده	بُستان	تواند	کلمه
پاییز	زنده	بیابان	نتواند	متضاد

۵ توحید: احد، واحد

فضل: فاضل، فضیلت

۶ الف است

ب خواهیم رفت

پاسخ ۴

۱ نوبهار: هنگام نوبهار شکوفه‌های درختان باز می‌شوند.

زمزمه: خواهرم زیر لب قرآن را زمزمه می‌کرد.

۲ سعدی شیرازی

۳ مهدی مرادحاصل

۴ دست بالای دست بسیار است.

۵ و هر حیوان و موجودی که در این دنیای بزرگ دیده می‌شود از آفریده‌های خداوند است و ستایشگر خداست.

۶ ابر، درختان: در بهار ابر درختان را آبیاری می‌کند.

فضل، شکر: برای این همه فضل خدا باید او را شکر گوئیم.

۷ الف تکه ابر، آسمان را ساکت می‌کند.

ب مرد به خود آمد و دست به دعا برداشت.

۸ الف آن‌ها در شهر گردش می‌کنند و بعد به شیراز می‌روند.

ب در فکر بودم که ناگهان از پله افتادم.

۹ خوبی خدا را چه کسی می‌تواند بشمارد (اندازه کند) یا چه کسی توانایی شکرگزاری هر یک از هزاران نعمت را دارد. دریا و بیابان

و درختان و آدم‌ها را آفرید، خورشید و ماه و ستارگان و شب و روز را آفرید.

پاسخ ۵

۱ بلبل ← خوش آواز

درختان ← سرسبز

سرباز ← شجاع

کوه ← بلند

کلمه‌ی اضافه: شیرین

۲ شاخ ← سار

مُرد ← ه

لاله ← زار

کلمه‌ی اضافه: ستان

پاسخ ۶

۱ گزینه‌ی ج

۲ گزینه‌ی ب

۳ گزینه‌ی الف

۴ گزینه‌ی د

۵ گزینه‌ی ج

۶ گزینه‌ی ب

۷ گزینه‌ی ب

۸ گزینه‌ی ج

۹ گزینه‌ی د

۱۰ گزینه‌ی د

۱۱ گزینه‌ی د

۱۲ گزینه‌ی الف

۱۳ گزینه‌ی ب

درس دوم. فضل خدا

معنی واژه‌های جدید

طیب: پزشک	کهن: قدیم	شگفت زده: متعجب
فاسد: خراب، آلوده	محمد بن زکریای رازی: پزشک و دانشمند بلندآوازه‌ی ایرانی	

واژه‌های مهم املایی

خلاصه - طیب - مسئله - خوشحال - تکه گوشتی - تعیین - موفقیت - هوشیاری - می‌خواست - حاضر - نمی‌گذشت - محمد بن زکریای رازی - فراخواند

تاریخ ادبیات

داستان این درس به قلم محمد میرکیانی تدوین شده است. متن این درس از مجموعه کتاب‌های فرزنانگان است.

دانش زبانی

بعضی از کلمه‌ها با پسوند «گر» و «گار» ترکیب می‌شوند و کلمه‌ی جدیدی را به وجود می‌آورند.

مثال

زر + گر ← زرگر یعنی کسی که با زر (طلا) کار می‌کند. پژوهش + گر ← پژوهشگر یعنی کسی که کارش پژوهش است.
آموز + گار ← آموزگار یعنی کسی که آموزش می‌دهد. پرورده + گار ← پروردگار یعنی کسی که می‌پروراند.

خرد رهنمای و خرد دلگشای

معنی واژه‌های جدید

خرد: عقل	گزند: آسیب	کزین: که از این
شکوه: عظمت	بدو: به او	دلگشای: خوشایند
برنا: جوان	آزیرا: زیرا	سرا: در این جا به معنی دنیا است، منزل، خانه

واژه‌های مهم املایی

کزین - برنگذرد - رهنمای گزند - آزیرا - هر - دو سرای - فردوسی

تاریخ ادبیات

حکیم ابوالقاسم فردوسی، شاعر بزرگ ایرانی که در شهر طوس مشهد به خاک سپرده شده است. از آثار معروف و ارزشمند او به شاهنامه‌ی فردوسی باید اشاره کرد. شعر «خرد رهنمای و خرد دلگشای» ۵ بیت از سروده‌های او است.

معنی شعر

به دانش گرای و بدو شو بلند چو خواهی که از بد نیابی گزند
 معنی به دانش و علم روی بیاور و با آن به مرتبه‌ی بالایی دست پیدا کن اگر می‌خواهی از بدی‌ها آسیبی به تو نرسد.
 ز نادان بنالد دل سنگ و کوه آزیرا ندارد بر کس شکوه
 معنی از دست نادان حتی دل سنگ و کوه هم ناله می‌کند؛ چون که هیچ افتخار و شکوهی برای کسی ندارد.
 توانا بود هر که دانا بود ز دانش دل پیر برنا بود
 معنی هر کس دانا و عاقل باشد، قدرتمندتر است و با علم و دانش حتی دل انسان پیر هم جوان می‌شود.

کلمه‌های متضاد

مردم	فضل	کلمه
زنده	بدی	متضاد

سوالات درس سوم

۱- جاهای خالی را کامل کنید.

① کلمه‌ی مناسب جاهای خالی را از داخل کمانک انتخاب کرده و دورش خط بکشید.

الف) _____ ، کسی است که کوچه و خیابان را تمیز می‌کند. (جاروگر، رفتگر، رفتگار)

ب) در _____ قدیم قرار بود بیمارستانی در شهر ساخته شود. (روزگر، روزگار، بردگان)